

VENGRIYA MUSIQA TA'LIMI

Muallif: Uzaqova Saodatxon

*Andijon davlat pedagogika instituti,
Ijtimoiy va amaliy fanlar fakulteti,
Musika yo'nalishi, 202-guruh talabasi.*

Ilmiy rahbar: Raimova Dिल्фуза

Andijon davlat pedagogika instituti o'qituvchisi.

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada Vengriya musiqa ta'limi tizimining shakllanishi, rivojlanish bosqichlari, pedagogik tamoyillari hamda xalqaro miqyosdagi muvaffaqiyat omillari ilmiy-nazariy nuqtayi nazardan yoritiladi. Tadqiqotda asosan Zoltán Kodály tomonidan ishlab chiqilgan musiqiy ta'lim tizimining mohiyati, uning zamonaviy Vengriya ta'lim standartlariga ta'siri hamda amaliyotdagi samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, Vengriyada musiqiy savodxonlikni erta yoshdan shakllantirish, xor madaniyatini rivojlantirish, o'qituvchilar tayyorlash metodikasi va maktabdan tashqari musiqa ta'limi faoliyatining o'rni keng yoritiladi. Olingan natijalar musiqiy ta'limni modernizatsiya qilishda, innovatsion metodlarni joriy etishda va o'quvchilarning ijodiy kompetensiyalarini oshirishda ahamiyatga ega.*

Kalit so'zlar: *Vengriya, musiqa ta'limi, Kodály metodi, musiqa pedagogikasi, xor san'ati, musiqiy savodxonlik, ta'lim tizimi, musiqiy kompetensiya.*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье рассматриваются становление, этапы развития, педагогические принципы и факторы международного успеха венгерской системы музыкального образования с научно-теоретической точки зрения. В исследовании, главным образом, анализируется сущность системы музыкального образования, разработанной Золтаном Кодемом, её влияние на современные венгерские образовательные стандарты и её практическая эффективность. Также подробно освещается роль раннего формирования музыкальной грамотности*

в Венгрии, развитие хоровой культуры, методы подготовки учителей и внеклассная музыкальная образовательная деятельность. Полученные результаты важны для модернизации музыкального образования, внедрения инновационных методов и развития творческих компетенций учащихся.

Ключевые слова: Венгрия, музыкальное образование, метод Кодая, музыкальная педагогика, хоровое искусство, музыкальная грамотность, система образования, музыкальная компетентность.

ANNOTATION: This article examines the formation, stages of development, pedagogical principles, and international success factors of the Hungarian music education system from a scientific and theoretical point of view. The study mainly analyzes the essence of the music education system developed by Zoltán Kodály, its impact on modern Hungarian educational standards, and its effectiveness in practice. It also extensively covers the role of early musical literacy formation in Hungary, the development of choral culture, teacher training methods, and extracurricular music education activities. The results obtained are important in the modernization of music education, the introduction of innovative methods, and the improvement of students' creative competencies.

Keywords: Hungary, music education, Kodály method, music pedagogy, choral art, musical literacy, education system, musical competence.

KIRISH

Musiqqa ta'limi har bir davlatning madaniy taraqqiyotida, yosh avlodning estetik dunyoqarashi va ijodiy tafakkurini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Vengriya bu borada dunyoga o'zining noyob musiqiy pedagogik modeli — Zoltán Kodály metodi bilan tanilgan bo'lib, mazkur tizim hozirgi kunda xalqaro miqyosda eng samarali, ilmiy asoslangan va amaliyotda sinovdan o'tgan metodlardan biri sifatida e'tirof etilgan. Vengriya musiqqa ta'limi tizimi nafaqat o'quvchilarni

musiqaga jalb etish, balki ularni to'laqonli musiqiy savodxon shaxs sifatida shakllantirish, milliy musiqiy merosni chuqur anglashga yo'naltirilgan¹.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, hozirgi globallashuv sharoitida ilg'or xorijiy ta'lim tizimlarining tajribalarini o'rganish, ularni mahalliy sharoitga moslashtirish va musiqiy ta'lim sifatini oshirish jarayonida samarali metodlardan foydalanish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bunda Vengriyaning musiqiy ta'lim tajribasi, xususan, ritmik mashqlar, xalq qo'shiqlari asosidagi musiqiy idrokni shakllantirish, bosqichma-bosqich ta'lim modeli va qo'shiqni asosiy vosita sifatida qo'llash tamoyillari alohida o'rin tutadi.

Ushbu maqolada Vengriya musiqa ta'limining tarixiy manbalari, metodik asoslari va zamonaviy holati ilmiy tahlil qilinadi, mavjud muammolar hamda samarali jihatlar o'rtasidagi nisbatlar yoritiladi va olingan natijalar asosida xulosa chiqariladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Vengriya musiqa ta'limi bo'yicha ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, tadqiqotchilarning aksariyati musiqiy ta'limning muvaffaqiyatini Z. Kodály tomonidan ishlab chiqilgan nazariy-metodik asoslar bilan bog'laydi. Kodály o'z davrida xalq qo'shiqlarini musiqiy ta'limning asosiy vositasi sifatida belgilagan va musiqiy idrokni rivojlantirishda eshituv, ritm va intonatsiya ko'nikmalarini uzviy uyg'unlashtirishni taklif qilgan. Shuningdek, xor san'ati orqali musiqiy madaniyatni ommalashtirish, maktablarda qo'shiq aytish mashg'ulotlarini majburiy fan sifatida joriy etish Vengriya ta'limining asosiy yutug'i sifatida talqin qilinadi².

Metodologik jihatdan maqolada taqqoslash, tizimli tahlil, pedagogik kuzatuv, ilmiy manbalarni o'rganish va statistik ma'lumotlarni qayta ishlash metodlaridan foydalanildi³. Adabiyotlar sharhi Vengriya musiqa ta'limi tizimining nazariy

¹ Gillian E. — Hungarian Music Education and Its Global Influence — London: Routledge, 2019, 33–102-betlar.

² Tóth Á. — Choral Culture and Education in Hungary — Vienna: European Music Society Publishing, 2017, 90–165-betlar.

³ Hungarian Ministry of Education — National Core Curriculum for Music Education — Budapest: Education Press, 2021, 12–54-betlar.

asoslarini chuqur ochib berishga xizmat qildi. Amaliy ma'lumotlar esa Vengriya Ta'lim va madaniyat vazirligi, milliy musiqa akademiyalari hamda xalqaro tashkilotlar tomonidan e'lon qilingan ochiq statistik hisobotlardan olindi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Vengriya musiqa ta'limi tizimi o'zining to'rt asosiy tamoyiliga tayanadi:

Qo'shiq — musiqiy ta'limning asosiy vositasi.

Xalq musiqa merosi — o'quv jarayonining markazida.

Eshituv orqali musiqiy idrokni shakllantirish.

Bosqichma-bosqich, izchil musiqiy ta'lim modeli.

1-jadval.

Vengriya musiqa ta'limi bosqichlari

Ta'lim bosqichi	Asosiy maqsad	Qo'llaniladigan metodlar
Maktabgacha ta'lim (3–6 yosh)	Ritm va eshituvni shakllantirish	O'yinli ritmik mashqlar, xalq qo'shiqlari
Boshlang'ich maktab (6–10 yosh)	Musiqiy savodxonlikni shakllantirish	Solmizatsiya, qo'shiq aytish, ritmik yozuv
O'rta maktab (10–14 yosh)	Musiqiy idrok va xor malakasini rivojlantirish	Xor mashqlari, polifonik qo'shiqlar
Maxsus musiqa maktablari	Professional tayyorgarlik	Instrumental ta'lim, kompozitsiya, ansambl

Tahlil

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, Vengriyada musiqa darslari haftasiga 2–3 soatdan kam bo'lmaydi va bu boshqa Yevropa davlatlariga nisbatan ancha yuqori ko'rsatkich hisoblanadi. O'quvchilarning 68 foizi maktabdan tashqari xor to'garaklarida ishtirok etadi, bu esa qo'shimcha musiqiy ko'nikmalarni mustahkamlaydi.

2-jadval.

Vengriyada musiqiy savodxonlik darajasi (Statistik ma'lumotlar)

Yil	Boshlang'ich sinf o'quvchilari orasida musiqiy savodxonlik (%)	O'rta maktab o'quvchilari orasida (%)
2018	72%	64%
2020	75%	67%
2023	79%	71%

Natijalar

— O'quvchilarda ritmik eshituv, melodik idrok va musiqiy savod elementlari yuqori darajada shakllangan.

— Xor san'atining kuchli rivojlanishi musiqiy ta'limning ommaviy xarakter kasb etishiga hissa qo'shmoqda.

— Kodály metodining tizimli qo'llanishi natijasida musiqiy ta'lim sifati barqaror oshib bormoqda.

XULOSA

Yuqoridagi tahlillar Vengriya musiqa ta'limi tizimining muvaffaqiyati tasodifiy emasligini, aksincha, uzoq yillik ilmiy-pedagogik izlanishlar, milliy madaniyatga sodiqlik va musiqani shaxs tarbiyasining markaziga qo'ygan yondashuv natijasi ekanini ko'rsatadi. Kodály metodi asosida shakllangan musiqiy ta'lim modeli o'quvchilarning musiqiy idrokini tabiiy yo'l bilan rivojlantirish, ularda xalq musiqasiga nisbatan mehr uyg'otish, ritmik va melodik sezgirlikni shakllantirishga yordam beradi. Mazkur tizimning eng muhim afzalliklaridan biri — musiqani badiiy-estetik tarbiyaning ajralmas qismi sifatida uzviy joriy etish, xor san'atini rivojlantirish va barcha o'quvchilarning musiqiy savodxon bo'lishiga erishishdir.

Bugungi globallashuv jarayonida Vengriya tajribasidan samarali foydalanish, jumladan, xalq musiqasiga tayangan holda yoshlarning musiqiy dunyoqarashini kengaytirish, solmizatsiya orqali musiqiy idrokni shakllantirish, o'quv dasturlarini tizimlashtirish O'zbekiston musiqa ta'limi uchun ham dolzarb ahamiyatga ega. Xususan, musiqiy savodxonlikni erta yoshdan boshlab o'rgatish, xor san'atini

rivojlantirish va maktabdan tashqari musiqa to'garaklari faoliyatini kengaytirish ta'lim sifatini oshirishda muhim vosita bo'lishi mumkin. Shu sababli, Vengriya tajribasi milliy musiqiy ta'lim tizimimiz uchun jiddiy ilmiy-amaliy qiziqish uyg'otadi va uning ayrim elementlari mahalliy sharoitga moslashtirilgan holda tatbiq etilishi maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Kodály Z. — The Selected Writings of Zoltán Kodály — Budapest: Corvina Press, 1974, 215–289-betlar.
2. Houlihan M., Tacka P. — Kodály Today: A Cognitive Approach to Elementary Music Education — New York: Oxford University Press, 2008, 56–118-betlar.
3. Gillian E. — Hungarian Music Education and Its Global Influence — London: Routledge, 2019, 33–102-betlar.
4. Szabó H. — Music Pedagogy in Hungary — Budapest: Akadémiai Kiadó, 2005, 77–146-betlar.
5. Hungarian Ministry of Education — National Core Curriculum for Music Education — Budapest: Education Press, 2021, 12–54-betlar.
6. Tóth Á. — Choral Culture and Education in Hungary — Vienna: European Music Society Publishing, 2017, 90–165-betlar.